

สถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน

1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 : ประสบการณ์ของนักการทูต

ดร. เตช บุนนาค

ผมรู้สึกลำบากใจอย่างยิ่งที่มานั่งอยู่ ณ ที่นี้ เพราะว่ามีผู้สันตติภรณ์เกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน เมื่อ 15 ปีก่อนนั่งอยู่ในห้องนี้หลายท่านด้วยกันก็คือ นายเก่าของผมเองคือ ท่านที่ปรึกษา **แผน วรรณเมธี** ซึ่งท่านได้ควบคุมงานของผมโดยตรง ในฐานะอธิบดีกรมการเมือง ในฐานะรองปลัดกระทรวง และในฐานะปลัดกระทรวงการต่างประเทศในยุคนั้น นอกจากนั้นทางฝ่ายจีนก็ยังมีผู้ที่มีหน้าที่และทำงานร่วมกับผมอย่างใกล้ชิดและรู้เรื่องความตื้นลึกหนาบางเป็นอย่างดี นั่งอยู่ในห้องนี้อีกด้วยอย่างน้อยก็สองท่าน ท่านหนึ่งกำลังทำหน้าที่เป็นล่ามให้แก่ท่านทูตจีนคือ **คุณ หลิวหย่งชิ่ง** และอีกท่านหนึ่งก็นั่งอยู่ด้วยตอนนั้น อย่างน้อยก็เป็นเลขานุการคือ **คุณจาง จีวหวน** ซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นล่ามในระยะ 15 ถึง 18 ปีที่แล้วมาเช่นกัน และทราบภูมิหลังเกี่ยว

กับการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนเป็นอย่างดี

เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ซึ่งตรงกับวันนั้นเมื่อ 15 ปีที่แล้วมาใน พ.ศ. 2518 ขณะนั้นผมเป็นหัวหน้ากองเอเชียตะวันออก กรมการเมือง และรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ คือท่านนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ในปัจจุบัน กำลังเตรียมการที่จะเดินทางไปปักกิ่งในสัปดาห์เดียวกันนั้น ในวันอังคารของสัปดาห์นั้นเมื่อ 15 ปีที่แล้ว คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทยกับจีน ซึ่งแถลงการณ์ร่วมนั้นเป็นผลของการเจรจาในสัปดาห์ก่อนหน้านี้ อีกทีหนึ่ง โดยคณะผู้แทนไทย มีท่านปลัดอานันท์ บันยารชุน เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปเจรจาอยู่ 1 สัปดาห์ที่ปักกิ่ง ต่อมาท่านนายกรัฐมนตรีก็ได้นำคณะผู้แทนไทยไปปักกิ่ง และได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักร

ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2518 ดังที่เป็นที่ทราบกันดี และเป็นเหตุผลที่ได้มีการจัดสัมมนาครั้งนั้น

การเจรจาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนได้ใช้เวลาอย่างน้อย 3 ปี แต่ นอกจาก 3 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2515-2518 แล้ว ก็ยังมีภูมิหลังอีกเล็กน้อย ซึ่งผมจะขอกล่าวถึงภูมิหลังในแง่ของการลำดับเหตุการณ์เสียก่อน ก่อนที่จะมาถึงการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่นำไปสู่การเริ่มต้นการเจรจาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีน ถ้ามองอย่างผิวเผินในระดับหนึ่งแล้ว เราควรที่จะหวนกลับไปถึงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นปี ค.ศ. 1971 นั่นก็คือ เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ ได้ลงมติรับให้สาธารณรัฐประชาชนจีน เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติที่นิวยอร์ก ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติที่นิวยอร์ก ในขณะเดียวกันนั้น ในปี พ.ศ. 2514 สหรัฐฯ ไม่ได้ขัดขวางการฟื้นฟูสมาชิกภาพของจีน เหตุผลที่สหรัฐฯ ไม่ได้ขัดขวางในปีนั้นทั้ง ๆ ที่ได้ขัดขวางมาตลอดไม่ว่าจะในสมัชชาหรือในคณะมนตรีความมั่นคง ท่านคงจำได้ดีว่า นายคิสซิงเจอร์ได้เดินทางไปเมืองจีนอย่างลับๆ ในเดือนกันยายน 2514 นายคิสซิงเจอร์ได้เดินทางไปเมืองจีนครั้งนั้น เป็นที่น่าสนใจว่าได้เดินทางผ่านประเทศไทยและแวะปรึกษากับทางฝ่ายไทยก่อน ก่อนที่จะไปปาก-

สถานต่อและจากปากีสถานถึงได้เข้าไปยังประเทศจีน เป็นที่น่าสังเกตว่าในการลงคะแนนเสียงเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2514 ที่นิวยอร์กที่สมัชชาสหประชาชาติ คณะผู้แทนไทยนำโดยท่านรัฐมนตรีถนัด คอมันตร์ ได้งดออกเสียง ไม่ทราบว่าพวกเราในที่นี้จะทราบหรือไม่ ว่า ท่านรัฐมนตรีถนัด ได้ขอให้คณะผู้แทนไทยคือขอให้ตัวท่านเอง ออกเสียงตามเสียงข้างมากที่สมัชชาสหประชาชาติ แต่รัฐบาลในสมัยนั้นไม่อนุมัติอย่างใดก็ดียังไม่ได้ได้ออกเสียงคัดค้าน แต่ได้ ออกเสียงคือ งดออกเสียง

ต่อมาเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2515 ประธานาธิบดีนิกสันได้ไปจีนและได้ออกแถลงการณ์ร่วมกับจีนที่เรียกว่า “เซี่ยงไฮ้คอมมิวนิกเก้” ต่อมาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515 สหภาพป้องกันแห่งเอเชียได้เชิญทีมป้องกันของไทยไปปักกิ่ง คณะป้องกันคณะนั้นนำโดยคุณชุมพล โลหะชาละ และมีคุณประสทธิ กาญจนวัฒน์ เดินทางไปด้วย นอกจากทั้งสองท่านแล้วยังมีกงสุลใหญ่ไทย ประจำฮ่องกงเดินทางเข้าไปด้วย อาจจะถือได้ว่า เป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศไทยคนแรกที่เดินทางเข้าไปในประเทศจีน เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515 คือ ดร. ประชา คุณะเกษม ซึ่งปัจจุบันเป็นอธิบดีกรมการเมือง ต่อจากนั้นในปีเดียวกัน ใน พ.ศ. 2515 คุณประสทธิ กาญจนวัฒน์ ก็ได้เดินทางไปจีนอีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือนตุลาคม เพื่อไปร่วมในงานแสดงสินค้าฤดูใบไม้ร่วงที่นครกวางโจว

ครั้งแรกที่คณะผู้แทนไทยเดินทางไปจีนทาง
คุณชุมพล คุณประสิทธิ์ และท่านอธิบดีประจำ
ได้มีโอกาสพบกับท่านนายกรัฐมนตรี โจวเอิน-
ไหล ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่าง
ประเทศ หัน เนียนหลง และท่านรัฐมนตรี
ช่วยซึ่งดูแลเกี่ยวกับกิจการของจีนโพ้นทะเล
คือ ท่านเหลียว เจิงจื่อ เมื่อคุณประสิทธิ์เข้าไป
ครั้งที่ 2 ในปีเดียวกันเมื่อเดือนตุลาคมก็ได้พบ
กับท่านรองนายกรัฐมนตรี หลี่ เซียนเนียน
ที่กวางโจว ต่อมาเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.
2516 ทางสมาคมแบดมินตันจีนได้เชิญคณะ
แบดมินตันไทยเข้าไปแข่งขันในประเทศจีน
เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ครั้งนั้นก็นำโดยคุณชุมพล
โลหะชาละอีกครั้งหนึ่ง มีผู้ติดตามที่เป็นฝ่ายของ
รัฐบาลคือ ดร.อำนาจ วิรวรณ และข้าราชการ
ที่อาวุโสที่สุดของกระทรวงการต่างประเทศใน
สมัยนั้นคือ ท่านอธิบดีแผน วรรณเมธี ซึ่ง
ตอนนั้นเป็นอธิบดีกรมการเมือง และมีผมติด
ตามไปด้วยในฐานะหัวหน้ากองเอเชียตะวันออก
ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 สมาคมบิงปอง
ไทย ได้เชิญสมาคมบิงปองจีน มาแข่งขันใน
ประเทศไทย ซึ่งในครั้งนั้นคณะบิงปองจีนได้
เข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียร นอกจากนั้น
ในช่วงตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515 จนถึง
เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ยังมีการพบปะกัน
ระหว่างไทยกับจีนที่โตเกียวอีกครั้งหนึ่งด้วย
เมื่อท่านรัฐมนตรีบุรุษรอด บิณฑสันต์ นำคณะ

ผู้แทนไทยไปประชุม “เอคาเฟ” ครั้งสุดท้าย
ซึ่งมีผมไปด้วยอีกเช่นกัน และได้มีโอกาสพบ
กับหัวหน้าคณะผู้แทนจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ได้มีการพบกันระหว่างผมในฐานะหัวหน้ากอง
เอเชียตะวันออกในสมัยนั้น และผู้ที่เป็นหัวหน้า
กองทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ
กระทรวงการต่างประเทศจีน ในขณะนั้น
คือนายเจิง จู่เซิง ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่ง
เอกอัครราชทูตจีนประจำพม่าที่ย่างกุ้ง

เมื่อมีการพบกันถึง 5 ครั้ง ระหว่างเดือน
สิงหาคม 2515 ถึงเดือนตุลาคม 2516 ท่าน
อาจจะตั้งคำถามว่าทำไมถึงใช้เวลาอีกถึง 3 ปี
จนถึงวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ไทยกับ
จีนจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกัน
สำเร็จ ซึ่งมีเหตุผลหลายประการด้วยกัน แต่
ส่วนใหญ่ในระยะนั้นก็ป็นเหตุผลด้านการเมือง
ภายในของไทยเอง คือ ในช่วงที่จีนกำลังเข้า
เป็นสมาชิกของสหประชาชาติได้อีกครั้งหนึ่งเมื่อ
เดือนตุลาคม 2514 ท่านคงจะจำได้ว่าในประ-
เทศไทยนั้น รัฐบาลไทยก็มีวิกฤตการณ์อย่าง
มาก ซึ่งในที่สุดนำไปสู่การปฏิวัติเมื่อเดือน
พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ฉะนั้นในระยะนั้น
ทางรัฐบาลก็มีความสับสน มีความตึงเครียด
ภายในรัฐบาลอย่างมาก ไม่สามารถที่จะตัดสินใจ
อะไรลงไปอย่างแน่นอนได้ ครั้นมาถึงใน
ช่วงตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2515 จนถึง
เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ก็เป็นช่วงระยะที่

อาจจะเรียกว่าเป็นช่วงระยะสุดท้ายของรัฐบาล
ถนอม-ประภาส ท่านคงจะจำได้ดีว่ามีวิกฤตการณ์
แล้ววิกฤตการณ์เล่าทำให้รัฐบาลไม่สามารถจะตัด
สินใจอะไรต่ออะไรได้มากมาย ยกตัวอย่างเป็น-
ต้นว่าเมื่อตอนที่สมาคมป้องกันจีนเดินทางมาแข่ง
ขันกับสมาคมป้องกันไทย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.
2516 ก็จวนเต็มทนที่จะถึงวิกฤตการณ์ 14
ตุลาคม 2516 อันนี้เป็นเรื่องเหตุผลทางการเมือง
ภายในของไทยและเป็นเหตุผลเฉพาะหน้า
แต่ในที่สุดก็มีเหตุผลอื่น ซึ่งเป็นเหตุผลที่ลึก
ซึ้งกว่าเหตุผลเฉพาะหน้าเหล่านั้น ก่อนที่ท่าน
นายกรัฐมนตรี คึกฤทธิ์ ปราโมช จะแถลงเมื่อ
วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2528 ว่าประเทศไทย
จะรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน และจะ
สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตด้วย โดยก่อน
หน้านั้นได้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับ
ที่ 53 เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2517

ดังนั้น นอกจากเหตุผลทางด้านการเมือง
เหตุผลเฉพาะหน้าต่าง ๆ ดังที่ผมได้เรียนมาแล้ว
นี้ ผมก็อยากจะเรียนให้ทราบถึงอุปสรรคหรือ
เหตุผลที่แท้จริงในขณะนั้นในการเจรจาระหว่าง
ไทยกับจีนระหว่าง พ.ศ. 2515 จนถึงสัปดาห์ที่
สองหรือสัปดาห์ที่สามของเดือนมิถุนายน พ.ศ.
2518 อุปสรรคที่จะคงอยู่ตลอดเวลาเมื่ออยู่สาม
ประการด้วยกัน ซึ่งเราสามารถแก้ไขได้สอง
ประการ และแก้ไขอย่างไม่ตรงไปตรงมา (ไม่
โดยตรง) หนึ่งประการอุปสรรคเหล่านั้นคืออะไร

ผมจะขอเรียนให้ทราบว่าสิ่งหนึ่งที่ทางฝ่ายจีนได้
เรียกร้องต่อฝ่ายไทยอย่างตรงไปตรงมาอย่างเปิดเผย
โดยตลอดตั้งแต่ พ.ศ. 2515-2517 นั่นก็คือ
การยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ซึ่ง
ห้ามไม่ให้มีการค้าขายโดยตรงระหว่างไทยกับจีน
ส่วนทางด้านฝ่ายไทยมีสิ่งหนึ่งที่เราพูดกับฝ่าย
จีนคือ เรามีความเป็นห่วงเกี่ยวกับเรื่องคนจีน
ที่อยู่ในประเทศไทย และถือสองสัญชาติ และ
มีอีกข้อหนึ่งที่ฝ่ายจีนจะพูดถึงคือ การที่ถ้าหาก
ว่าฝ่ายไทยจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต
กับจีนแล้วจะต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูต
คือ ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการกับไต้หวัน
แต่เรื่องนี้พูดกันถึงน้อยมากแทบไม่ค่อยจะได้พูด
กัน อุปสรรคที่สำคัญที่สุดที่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้
พูดกันอย่างตรงไปตรงมาหรือพูดกันจะ ๆ คือ
สิ่งที่ทางฝ่ายไทยถือว่าเป็นการบ่อนทำลายฝ่าย
ไทย และเป็นการคุกคามฝ่ายไทยคือ การช่วย
เหลือและความสัมพันธ์ที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน
มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทย แต่ดังที่ผมได้เรียน
ไว้แล้วว่าไม่ได้พูดอย่างตรงไปตรงมา หากพูด
กันอย่างเฉียงไปเฉียงมา แต่ก็เป็นที่เข้าใจดีว่า
พูดกันถึงเรื่องอะไร อีกฝ่ายก็เข้าใจดีว่า ฝ่าย
ไทยคิดถึงอะไร

อุปสรรคประการแรกที่เราสามารถแก้ไข
ได้คือ การแก้ไขหรือการยกเลิกประกาศคณะ
ปฏิวัติ ฉบับที่ 53 เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.
2517 นั่นก็เพราะว่าก่อนหน้านี้ ตั้งแต่เดือน

ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดยเฉพาะหลังจากเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม แล้วเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดในโลกที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 คือเกิดสงครามครั้งที่ 3 ในดินแดนตะวันออกกลาง ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน ทำให้ประเทศไทยขาดน้ำมันอย่างมากภายในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2516 ขณะนั้นพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางไปประเทศจีน และขอซื้อน้ำมันในราคามิตรภาพ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรี โจว เอินไหลก็ได้อนุมัติ ฉะนั้นครั้งนั้นเป็นการค้าขายกัน โดยตรงอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับจีนเป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้มีการประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 โดยคณะปฏิวัติที่มี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าเมื่อ 14 ปีก่อนหน้านั้นแปลว่าเราได้มาค้าขายกันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก ทั้ง ๆ ที่ยังมีการประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 อยู่ ฉะนั้นถึงแม้ว่าจะยังมี ปว. 53 อยู่เราก็ได้ค้าขายกันโดยตรงแล้ว การแก้ไขหรือการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 จึงเป็นเรื่องของการแก้ไขทางด้านกฎหมายเท่านั้น โดยทางด้านพุดินัย หลังจากเดือนธันวาคม 2516 ได้มีการค้าขายกันอย่างเปิดเผยอยู่แล้วและก็ได้มีการจับกุม

ส่วนปัญหาเรื่องคนถือ 2 สัญชาติ เราได้แก้ไข โดยประกาศแถลงการณ์ร่วม ลงวันที่ 1

กรกฎาคม พ.ศ. 2518 รัฐบาลจีนยอมรับนับถือว่าคนจีนที่ได้เลือกถือสัญชาติไทยไปแล้วก็ถือว่าเป็นคนชาติไทย ส่วนคนจีนในประเทศไทยที่จะเลือกถือสัญชาติสาธารณรัฐประชาชนจีนทางฝ่ายจีนก็มีสิทธิทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศที่จะคุ้มครองเขา

ส่วนอุปสรรคที่ผมได้เรียนไว้แล้วว่า ไม่ได้พูดกันอย่างตรงไปตรงมา คือเรื่องการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทยนั้น การแก้ไขนั้น ต้องถือว่าแก้ไขไปอย่างกำกวมเพราะในแถลงการณ์ร่วมระบุแต่เพียงว่าเรายึดถือในหลักปรัชญาศีลแห่งการอยู่ร่วมกันโดยสันติซึ่งถ้าเรายึดถือในหลักปรัชญาศีลแล้ว หลักการดังกล่าวได้ระบุไว้ชัดเจนว่า จะไม่มีการแทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันและจะเคารพต่อกัน และด้วยความเสมอภาคต่อกันและกันซึ่งก็เป็นการแก้ปัญหาความช่วยเหลือที่พลจ.ให้แก่พลท.โดยทางอ้อม ส่วนปัญหาได้หวนนั้น ได้แก้ไขไปโดยแถลงการณ์ร่วมกัน เช่นกันว่า เมื่อไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว ความสัมพันธ์ทางการทูตที่ไทยจะสิ้นสุดลงภายใน 1 เดือน หลังจากการลงนามในแถลงการณ์ร่วม เช่นกันว่าเมื่อไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ สาธารณรัฐจีนก็หมดไปโดยปริยาย โดยประเทศไทย

ปีตศานทูตที่ไท่เป่ลงภายใน 1 เดือน หลังจาก
การลงนามในแถลงการณ์ร่วมฉบับนั้น

ผมได้เริ่มการบรรยายของผมในวันนี้ โดย
เริ่มต้นจากวันที่ 25 ตุลาคม 2514 เมื่อจีนเข้า
เป็นสมาชิกสหประชาชาติ สิ่งที่ผมอยากจะ
เสริมคือ การติดต่อระหว่างไทยกับจีนไม่ได้
เริ่มต้นจากจุดนั้นเท่านั้น ท่านรัฐมนตรีถนัด
ท่านก็พยายามที่จะติดต่อกับจีนมาตั้งแต่ก่อนปี
2512 แล้ว ตั้งแต่ก่อนที่ประธานาธิบดีนิกสัน
จะประกาศสิ่งที่เรียกว่า “กวมด็อกทริน” ทั้งนี้
ผมพยายามที่จะให้เห็นภาพว่า ฝ่ายเราพยายาม
จะติดต่อกับจีน โดยที่ไม่ต้องคอยดูอยู่เสมอว่า
มหาสมุทรหรือสหรัฐอเมริกา กำลังทำอะไรอยู่ แต่
เป็นที่น่าสนใจว่าการติดต่อระหว่างไทยกับจีน
ในปี พ.ศ. 2510-2512 ทางฝ่ายจีนในขณะ
นั้นก็ยังไม่พร้อมที่จะตอบสนองการติดต่อของ
ฝ่ายไทย เพราะฝ่ายจีนยังติด “การปฏิวัติ
วัฒนธรรม” อยู่หลังจากปี 2514 โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งหลังจากปี 2515 เป็นต้นมา ในช่วงที่
คุณประสัทธิ กาญจนวัฒน์ไปเมืองจีนครั้งแรก
ท่านรัฐมนตรีชาติชายได้กลับมาจากการเป็นทูต
ในต่างประเทศมาเป็นอธิบดีกรมการเมืองขณะ
นั้นผมเป็นหัวหน้ากองเอเชียตะวันออกแล้ว สิ่ง
หนึ่งที่ท่านได้พูดอยู่เสมอคือ เราจะต้องติดต่อกับ
จีน เพราะจะถือว่าโลกคอมมิวนิสต์นำโดย
สหภาพโซเวียตหรือโลกคอมมิวนิสต์มีความเป็น
เอกภาพเป็นไปไม่ได้ และจีนกับสหภาพโซเวียต
ได้แตกแยกกันมานานแล้ว ฉะนั้นการมองเห็น

การณ์ไกลของท่านนายกรัฐมนตรีชาติชาย มีมา
ตั้งแต่ปี 2515 หรืออาจจะก่อนหน้านี้ก็เป็นได้
ตั้งแต่ท่านมาเป็นอธิบดีกรมการเมืองในกระ-
ทรวงการต่างประเทศ ท่านได้พูดว่าเราจะต้อง
ติดต่อกับจีนแล้ว

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการตัดสินใจของเราที่จะ
มาปรากฏเป็นนโยบายว่าจะรับรองสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนได้เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2518
ใช้เวลา 3-4 ปี เพราะรัฐบาลในสมัยนั้น ไม่ว่า
จะเป็นรัฐบาลถนอม-ประภาส หรือรัฐบาล
สัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องการที่จะดำเนินการเป็น
ขั้น ๆ แต่การดำเนินการทีละขั้น ๆ แม้ว่าจะดี
ในระดับหนึ่ง แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้มี
เป้าประสงค์ที่แน่นอนที่จะเปิดความสัมพันธ์ทาง
การทูตกับจีน แต่ต้องการให้ความสัมพันธ์
ค่อย ๆ ดีขึ้น มีการติดต่อกันด้านการกีฬา ด้าน
วัฒนธรรม และมีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติ
ฉบับที่ 53 เมื่อพูดถึงคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 ผม
อยากจะเสริมว่า ตั้งแต่คณะปฏิวัติของจอมพล-
สฤษดิ์ ออก ปว. 53 มาไม่ให้มีการค้ากันโดย
ตรงระหว่างไทยกับจีน อันที่จริงไทยกับจีนก็มี
การค้ากันมาตลอด ไม่โดยผ่านฮ่องกง ก็อาจจะ
ติตราว่ามาจากฮ่องกง แต่ที่จริงเป็นการค้ากับจีน
โดยตรง อะไรร่ดอะไรมาก็จากจีนทางใต้ทั้งนั้น
แต่เรามี ปว. 53 กันไว้ในแง่ดินนัยเท่านั้น จน
มาถึงรัฐบาลของท่านนายก ฯ คึกฤทธิ์ ปราโมช
จึงได้มีนโยบายที่แน่นอนที่ประกาศในรัฐสภา
และก็ได้เสียงข้างมาก

เหตุผลที่รัฐบาลไม่ได้มีการตัดสินใจอย่างเด็ดขาดหรือแน่นอนเพราะความหวาดระแวงจีนในเรื่องพรรคคอมมิวนิสต์จีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทย และเรื่องสองสัญชาติ สิ่งสำคัญคือ ถ้าเราจะศึกษาการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-จีน เมื่อ 15 ปีที่แล้วมา สิ่งที่จะเห็นได้ชัดคือ ผลประโยชน์แห่งชาติหรืออีกนัยหนึ่งความมั่นคงแห่งชาติ มีอยู่เหนือความหวาดระแวงหรือความถูกใจ ความตั้งใจด้านอุดมการณ์นั้น คือเมื่อสถานการณ์ในลาว กัมพูชา เวียดนาม เปลี่ยนแปลงไป เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไป โดยสหรัฐอเมริกา ได้ออก “เซียงไฮ้คอมมิวนิกเก้” เมื่อต้นปี 2515 ระหว่างประธานาธิบดี นิกสันกับนายกรัฐมนตรี โจว เอินไหล แล้ว ประเทศไทยมีความจำเป็นในเวทีทางการเมืองระหว่างประเทศที่จะต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนทั้ง ๆ ที่ยังมีความหวาดระแวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับปัญหาที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทยอยู่ ฉะนั้นเมื่อผลประโยชน์แห่งชาติเป็นตัวกำหนดนโยบายแล้ว การตัดสินใจ การกำหนดนโยบายก็มีอัตราเสี่ยงอยู่เสมอ เพราะจีนไม่ได้ให้คำมั่นสัญญาที่โจ่งแจ้งว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะยุติหรือเลิกการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทย และในปัจจุบันพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ยังคงมีความสำคัญกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทยอยู่ สถานีวิทยุเสียงประชาชน

ไทย ได้ปิดไปเมื่อปี 2522 เมื่อเกิดสถานการณ์ใหม่ขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ การที่เวียดนามบุกกัมพูชา ซึ่งแสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่งว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งฝ่ายจีนและไทยร่วมกัน

ปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนไปมาก ใน 15 ปีที่ผ่านมา พรรคคอมมิวนิสต์จีนมีนโยบายใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างพรรคต่อพรรค โดยจะไม่มีแทรกแซงในกิจการของอีกพรรคหนึ่ง คือกิจการของพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ในขณะเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปัจจุบันตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมา ได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่าจะมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองทุกพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพรรคการเมืองที่เป็นพรรครัฐบาล ทั้งนี้ทั้งนั้นได้นำไปสู่การปรับความสัมพันธ์ให้เป็นปกติระหว่างพรรครัฐบาล ซึ่งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์เหมือนกับของยูโกสลาเวียได้ และปัจจุบันพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับพรรคองเกรส (ไอ) ของอินเดีย และมีความสัมพันธ์กับพรรคการเมืองต่าง ๆ ของประเทศไทยด้วย ในขณะเดียวกันในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาจีนได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปมาก ได้มีนโยบายเปิดประเทศซึ่งได้ทำให้จีนกลายเป็นส่วนหนึ่งของโลก โลกคอมมิวนิสต์ก็ลดน้อยลงทุกที มีประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์แบบเก่า

เพียงประมาณ 3-4 ประเทศเท่านั้น ประเทศไทยก็เปลี่ยนแปลงไป และมีความมั่นคงกว่าเมื่อ 15 ปีที่แล้ว มากทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เราไม่น่าจะต้องกลัวจีนหรือลัทธิคอมมิวนิสต์อีกต่อไป

ในที่สุดนี้ ผมขอขอบคุณอาจารย์จุลชีพ และสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กรุณาเชิญผมมาร่วมการสัมมนาในวันนี้ ทำให้ผมได้มีโอกาสฟังความหลัง ซึ่งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในยุคที่ผมเป็นหัวหน้ากองอยู่ 4 ปี ผมสามารถเล่าให้ฟังได้ทั้งวัน เพราะมีเกร็ดมากมาย

และมีเรื่องที่ตลกขบขัน ขมขื่น ที่จะเล่าให้ฟังได้อีกมาก ผมรู้สึกดีใจมากที่ได้มีโอกาสฟังความหลัง โดยเฉพาะต่อหน้านายที่ผมมีความเคารพรักมากที่สุดในการทรงการต่างประเทศ คือท่านที่ปรึกษาแผน วรณเมธี และผู้ที่เคยมีส่วนร่วมทุกขั้วร่วมสุขกับผม และฝ่ายจีน ที่ร่วมทุกขั้วร่วมสุขเพราะผมก็จัด เขาก็แปล ทำกันอยู่ 4 ปีคือ หลิว หย่งซิง และจาง จีวหวน ซึ่งนั่งอยู่ข้างหลังและได้ทำงานร่วมกันมาอย่างใกล้ชิดเป็นเวลา 18 ปีเข้าไปแล้ว ผมก็หวังว่าในชีวิตราชการที่ผมยังมีเหลืออยู่ 13-14 ปี คงจะมีโอกาสร่วมมือกับท่านเหล่านั้นต่อไป ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

